

Особливості працевлаштування інвалідів

Особливості працевлаштування інвалідів

Інвалід – це особа зі стійким розладом функцій організму, що під час взаємодії із зовнішнім середовищем може призводити до обмеження її життєдіяльності. Внаслідок цього держава має обов'язок щодо створення умов для реалізації нею прав нарівні з іншими громадянами та забезпечити її соціальний захист (ст. 2 Закону України “Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні”).

Відповідно до ст. 17 Закону України “Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні” з метою реалізації творчих і виробничих здібностей інвалідів та з урахуванням індивідуальних програм реабілітації їм забезпечується право працювати на підприємствах, в установах, організаціях, а також займатися підприємницькою та іншою трудовою діяльністю, яка не заборонена законом.

Відповідно до ст. 172 КЗпП на роботодавця покладається обов'язок організувати працевлаштування інвалідів відповідно до медичних рекомендацій, встановити на їх прохання неповний робочий день або неповний робочий тиждень та створити пільгові умови праці. Залучення інвалідів до надурочних робіт та робіт у нічний час без їх згоди не допускається (ст. 55, 63 КЗпП).

Якщо працівник-інвалід бажає працювати неповний робочий час, то роботодавець має встановити відповідний графік його робочого часу.

Правила працевлаштування інваліда:

До квоти зараховуються тільки інваліди, для яких це місце роботи є основним. Інваліди, які є зовнішніми сумісниками у розрахунок квот не входять.

Документом, що підтверджує інвалідність, є висновок МСЕК про групу інвалідності. У ньому визначено види робіт, рекомендовані чи заборонені конкретному співробітнику. Тому не можна працевлаштувати інваліда на роботу, умови якої йому протипоказані.

У працівника-інваліда є право пред'явити його індивідуальну програму реабілітації. Це встановлено ст. 39 Закону України "Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні". Ця програма зобов'язує роботодавця виділити інваліду спеціально облаштоване робоче місце. За наявності програми та невиконанні її умов при перевірках Держпраці на роботодавця чекатиме штраф.

Інваліду можна відмовити в прийнятті на роботу, якщо його професійні якості не відповідають посаді.

Коли інваліда направлено на роботу за рекомендаціями МСЕК, то випробувальний строк при прийнятті на роботу йому не встановлюється (ч. 3 ст. 26 КЗпП). А якщо такий працівник самостійно працевлаштується, то роботодавець може встановити йому випробувальний строк.

Документи для працевлаштування

Прийняття на роботу інваліда оформляється в загальному порядку. Працівник-інвалід подає заяву про прийняття на роботу. Разом із заявою працівник-інвалід подає такі документи для прийняття на роботу:

- паспорт (інший документ, що посвідчує особу);
- трудову книжку;
- документ про освіту (за необхідності);
- копію довідки про присвоєння ідентифікаційного номера;
- копію пенсійного посвідчення;

- довідку МСЕК (про присвоєння йому відповідної групи інвалідності). Наразі МСЕК оформлює виписку з акту огляду за формою № 157-1/о;
- індивідуальну програму реабілітації, що видається МСЕК.

Створення робочого місця

За ст. 18 Закону України “Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні” роботодавці зобов’язані виділяти та створювати робочі місця для працевлаштування інвалідів, у тому числі спеціальні робочі місця, створювати для них умови праці з урахуванням індивідуальних програм реабілітації та забезпечувати інші соціально-економічні гарантії, передбачені чинним законодавством.

Тож, якщо індивідуальною програмою реабілітації створення спеціалізованого робочого місця не передбачено, то роботодавець може надати інваліду звичайне робоче місце. Про це вказували фахівці Мінпраці у листі від 06.11.08 р. № 1/6-481/06.

Також це впливає із обов’язків роботодавців при працевлаштуванні інвалідів, зазначених у до п. 4.3 Рекомендацій ВАСУ. Зокрема, за ними роботодавець має:

виділити та створити робочі місця та працевлаштування інвалідів, у тому числі спеціальні робочі місця;

створити для інвалідів умов праці з урахуванням індивідуальних програм реабілітації;

забезпечити інші соціально-економічні гарантії, передбачені чинним законодавством;

надати Державній службі зайнятості інформації, необхідної для організації працевлаштування інвалідів;

звітування до фонду.

Коли можна відмовити у працевлаштуванні

Відповідно до частини третьої ст. 17 Закону України “Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні” відмова в укладенні трудового договору не допускається. Але відмовити можна, коли за висновком МСЕК стан здоров’я працівника перешкоджає виконанню професійних обов’язків, загрожує здоров’ю та безпеці праці інших осіб або продовження трудової діяльності чи зміна її характеру й обсягу загрожує погіршенню здоров’я інваліда.

Перенесення відпустки на прохання працівника

Зміна термінів надання відпусток, відображених у графіку, може бути проведена за узгодженням сторін трудового договору і за умови виникнення обставин, що змушують перенести щорічну відпустку.

Якщо працівник просить перенести відпустку, наприклад за сімейних обставин, на інший період чи надати її в стислі терміни і роботодавець не заперечує щодо зміни у графіку періоду використання ним відпустки, то в заяві працівник може висловити своє бажання про одержання заробітної плати за неї в терміни, визначені між ним і роботодавцем і це не вбачається порушенням законодавства про працю.

Слід зазначити, що черговість надання відпусток визначається графіками, які затверджуються власником або уповноваженим ним органом за погодженням з виборним органом первинної профспілкової організації (профспілковим представником) чи іншим уповноваженим на представництво трудовим колективом органом, і доводиться до відома всіх працівників. При складанні графіків ураховуються інтереси виробництва, особисті

інтереси працівників та можливості для їх відпочинку.

Конкретний період надання щорічних відпусток у межах, установлених графіком, узгоджується між працівником і власником або уповноваженим ним органом, який зобов'язаний письмово повідомити працівника про дату початку відпустки не пізніше як за два тижні до встановленого графіком терміну.

Згідно зі статтею 21 Закону України «Про відпустки» заробітна плата працівникам за час відпустки виплачується не пізніше ніж за три дні до її початку.

Відповідно до частини 1 статті 41 Кодексу України про адміністративні правопорушення передбачена відповідальність за порушення встановлених термінів виплати заробітної плати, виплата їх не в повному обсязі, а також інші порушення вимог законодавства про працю, що тягнуть за собою накладення штрафу на посадових осіб підприємств, установ і організацій, незалежно від форми власності та громадян – суб'єктів підприємницької діяльності від тридцяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Суми, що належать до виплати за час відпустки (частину) виплачуються зацікавленій особі до відпустки, якщо інше не передбачене угодою, яка стосується цієї особи і роботодавця.

[Джерело](#)

Скорочення чисельності або штату працівників

Роботодавець має право самостійно визначати організаційну структуру підприємства та за певних обставин змінювати

чисельність або штат працівників скороченням.

Пунктом 1 ст. 40 КЗпП передбачена можливість розірвання трудового договору з ініціативи власника або уповноваженого ним органу у випадку змін в організації виробництва і праці, а саме: ліквідації, реорганізації, банкрутства або перепрофілювання підприємства, установи, організації, скорочення чисельності або штату працівників.

Перед плановим вивільненням працівників роботодавець видає економічно обґрунтований наказ про необхідність внесення змін у структуру і штатний розпис підприємства. У наказі вказується перелік посад, роботи на яких з певних причин не проводитимуться, кількість і категорії працівників, які будуть виключені зі штатного розпису підприємства. Прізвища вивільнюваних працівників в наказі не зазначаються.

Наказ погоджується з виборним органом первинної профспілкової організації за три місяці до звільнення працівників. Це і буде офіційною інформацією про початок проведення спільних консультацій.

Подання роботодавця про розірвання трудового договору з працівником має бути розглянуто профкомом у п'ятнадцятиденний термін у присутності працівника, на якого воно винесене.

Про прийняте рішення про надання (чи відмову у наданні) згоди на звільнення профком повідомляє роботодавця у письмовій формі у триденний термін після його прийняття.

Згідно зі ст. 49² КЗпП про наступне вивільнення працівників персонально попереджають не пізніше ніж за два місяці.

З установленого двомісячного строку не вилучається час перебування у відпустці, період тимчасової непрацездатності, інший час, упродовж якого працівник не працював з поважної чи неповажної причини. Попередити працівника про наступне вивільнення можна й у період його відсутності на роботі, але лише за умови, що працівник прийде на підприємство або його

особисто повідомлять про це під підпис в іншому місці.

Звернемо увагу на особливості звільнення працівників у разі скорочення чисельності або штату:

- у зв'язку зі скороченням чисельності або штату може бути розірвано як трудовий договір, укладений на невизначений строк, так і строковий трудовий договір до закінчення строку його дії;
- не допускається звільнення працівника в період його тимчасової непрацездатності, зокрема, якщо в день звільнення йому було видано листок непрацездатності, а також у період перебування у відпустках, що надаються працівникові як із збереженням, так і без збереження заробітної плати та якщо він перебуває на навчальних військових зборах;
- не допускається звільнення вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до 3 років (до 6 років), одиноких матерів при наявності дитини віком до 14 років або дитини-інваліда. Обов'язкове працевлаштування зазначених жінок здійснюється також у випадках їх звільнення після закінчення строкового трудового договору;
- не допускається звільнення також батьків, які виховують дітей без матері (у т. ч. в разі тривалого перебування матері в лікувальному закладі), а також опікунів (піклувальників), прийомних батьків;
- не допускається звільнення молодих спеціалістів (крім випадків повної ліквідації підприємства) строком не менше ніж на 3 роки;
- звільнення допускається, якщо неможливо перевести працівника, за його згодою, на іншу роботу;
- звільнення працівників, яким не виповнилося 18 років, допускається лише у виняткових випадках за згодою районної (міської) служби у справах дітей і з обов'язковим їх працевлаштуванням;
- за бажанням працівника у разі його звільнення йому має бути надано невикористану відпустку з наступним

звільненням (якщо відпустка триватиме і після встановленої дати звільнення). Датою звільнення в цьому разі є останній день відпустки.

У разі звільнення працівника раніше, ніж виповниться повний робочий рік, у рахунок якого він одержав відпустку, за дні відпустки, взяті авансом, відрахування не здійснюються.

При звільненні працівнику виплачується вихідна допомога в розмірі не менше середньомісячного заробітку (більший розмір вихідної допомоги може бути передбачений колективним договором на підприємстві).

Працівники, які були звільнені у зв'язку зі скороченням штату, протягом одного року мають право на укладення трудового договору у випадку повторного прийняття на роботу, якщо підприємство провадить прийняття на роботу працівників аналогічної кваліфікації.

В останній день роботи працівнику, який звільняється, повинні видати на руки під розпис оформлену трудову книжку, копію наказу про звільнення та провести з ним повний розрахунок.

[За матеріалами ГУ Держпраці у Дніпропетровській області](#)

Щорічні додаткові відпустки

Відповідно до статті 76 Кодексу законів України про працю та частини 1 статті 4 Закону України “Про відпустки”, крім щорічної основної у визначених законодавством України випадках роботодавець зобов'язаний надавати наступні щорічні додаткові відпустки:

- **за роботу зі шкідливими та важкими умовами праці** згідно зі Списком №1 (Закон України “Про відпустки”);

- **за особливий характер праці** згідно зі Списком №2 і працівникам із ненормованим робочим днем (Закону України “Про відпустки”);
- **інші додаткові відпустки**, передбачені законодавством.

До інших додаткових відпусток належать щорічні додаткові відпустки держслужбовців, суддів, посадових осіб місцевого самоврядування, працівників дипломатичних служб, атестованих працівників прокуратури, батьків (осіб, які їх замінюють) дітей-інвалідів і ВІЛ-інфікованих, працівників, які надають допомогу людям із ВІЛ-інфекціями, лікарів та медичних працівників, перелічених у п. «н» ч. 1 ст. 77 Основ законодавства України про охорону здоров'я від 19.11.1992 р.

Кожен вид щорічної додаткової відпустки має особливості надання.

Загальними правилами, що потрібно дотримуватись при наданні щорічних додаткових відпусток є:

- щорічні додаткові відпустки, передбачені Законом України “Про відпустки”, надають понад тривалість основної відпустки за однією з підстав, обраною працівником. Однак працівникам, професії та посади яких позначені значком «*» у Списку №1 і Списку №2, щорічні додаткові відпустки надаються з декількох підстав;
- додаткову відпустку за бажанням працівника надають окремо чи приєднують до основної відпустки;
- право на додаткову відпустку повної тривалості в перший рік роботи (як і на основну) виникає після шести місяців безперервної роботи на підприємстві (а до його настання відпустку надають пропорційно відпрацьованому часу). Зважаючи на особливості надання додаткових відпусток за роботу в шкідливих і важких умовах та за особливий характер праці, їх краще надавати саме пропорційно фактично відпрацьованому часу (інакше потім доведеться з'ясувати, чи не надали часом зайві дні додаткової відпустки);

- щорічну додаткову відпустку за роботу в шкідливих і важких умовах і за особливий характер праці роботодавець зобов'язаний надати працівникові протягом робочого року згідно із частини 5 статті 80 Кодексу законів України про працю;
- щорічні додаткові відпустки (як і основні) дозволено переносити й ділити на частини;
- за невикористані дні додаткової відпустки виплачують компенсацію під час звільнення, а також за бажанням працівника, якщо він відпочивав не менше ніж 24 календарні дні (за дні, що перевищують цю тривалість) із загальної тривалості щорічних відпусток.

До стажу, що надає право на щорічну додаткову відпустку, згідно із частини 2 статті 82 КЗпП і частини 2 статті 9 Закону України "Про відпустки" зараховують час:

- фактичної роботи зі шкідливими, важкими умовами або з особливим характером праці, якщо працівник зайнятий у цих умовах не менше ніж половину тривалості робочого дня, установленної для працівників цього виробництва, цеху, професії або посади. При цьому не враховується час, необхідний для підготовки робочого місця до роботи, а також для завершення роботи;
- щорічних основної та додаткових відпусток за роботу зі шкідливими, важкими умовами та за особливий характер праці;
- час роботи вагітних жінок, переведених на підставі медичного висновку на легшу роботу, на якій вони не зазнають впливу несприятливих виробничих факторів.

До стажу для щорічних додаткових відпусток не враховують час, коли працівник фактично не працював, але за ним згідно із законодавством зберігали місце роботи (посаду) і зарплату повністю (окрім щорічних основної та додаткових відпусток) або частково. Тобто під час розрахунку стажу для додаткової відпустки не беруть, зокрема:

- час оплаченого вимушеного прогулу, спричиненого незаконним звільненням або переведенням на іншу роботу тощо;
- період тимчасової непрацездатності;
- дні відпустки без збереження зарплати, передбаченої статтями 25, 26 Закону України “Про відпустки”;
- період відпустки по догляду за дитиною до досягнення нею трьох років (за медичним висновком – шести), а якщо дитина хвора на цукровий діабет I типу (інсулінозалежний), – шістнадцятирічного віку;
- інші періоди роботи, такі як: навчальна відпустка, відпустка на дітей, чорнобильська відпустка, курси підвищення кваліфікації, відрядження тощо.

Визначаючи кількість днів розрахункового періоду, з нього виключають не лише святкові та неробочі дні, а й робочі дні, протягом яких працівник не працював при скороченому робочому тижні

Особливості надання окремих видів щорічної додаткової відпустки:

Щорічна додаткова відпустка за шкідливі та важкі умови праці надається згідно зі ст. 7 Закону України “Про відпустки” працівникам зі Списку №1, зайнятим на роботах, пов’язаних із негативним впливом на здоров’я шкідливих виробничих факторів. Особливості надання щорічної додаткової відпустки за шкідливі та важкі умови праці визначені в Порядку застосування Списку виробництв, цехів, професій і посад із шкідливими і важкими умовами праці, зайнятість працівників в яких дає право на щорічну додаткову відпустку на роботах, затвердженому наказом Мінпраці України від 30.01.1998 р. №16.

Для визначення тривалості додаткової відпустки потрібно провести атестацію робочого місця працівника (ч. 2 ст. 7 Закону України “Про відпустки”). Її здійснюють згідно з Порядком проведення атестації робочих місць за умовами праці,

затвердженим постановою КМУ від 01.08.1992 р. №442. Тривалість додаткової відпустки визначають у колективному чи трудовому договорі залежно від фактичної зайнятості працівника в шкідливих та важких умовах (ч. 2 ст. 7 Закону України “Про відпустки”). Якщо тривалість додаткової відпустки за результатами атестації робочих місць перевищує максимальну тривалість відпустки зі Списку №1, її може бути подовжено на кількість днів різниці за рахунок власних коштів підприємства (абз. 2 п. 4 Порядку №16-1). Роботодавець має вести облік робочого часу за кожним із видів шкідливих і важких робіт. У разі якщо працівники трудилися в різних виробництвах, цехах, за професіями та на посадах, за роботу в яких надають додаткову відпустку різної тривалості, підрахунок часу роботи проводять окремо (п. 8 Порядку №16-1). Додаткову відпустку надають пропорційно відпрацьованому часу (п. 9 Порядку №16-1).

Щорічну додаткову відпустку за особливий характер праці надають окремим категоріям працівників, робота яких пов’язана з підвищеним нервово-емоційним та інтелектуальним навантаженням або виконується в особливих природних географічних і геологічних умовах та умовах підвищеного ризику для здоров’я (далі – додаткова відпустка за особливий характер), наведеним у Списку №2 (п. 1 ч. 1 ст. 8 Закону України “Про відпустки”). Максимальна тривалість додаткової відпустки за особливий характер праці згідно зі Списком №2 – 35 календарних днів. А її конкретну тривалість установлюють у колективному чи трудовому договорі залежно від зайнятості працівника в таких умовах.

Особливості надання такої відпустки визначені Порядком застосування Списку виробництв, робіт, професій і посад працівників, робота яких пов’язана з підвищеним нервово-емоційним та інтелектуальним навантаженням або виконується в особливих природних географічних і геологічних умовах та умовах підвищеного ризику для здоров’я, що дає право на щорічну додаткову відпустку за особливий характер праці, затвердженим наказом Мінпраці України від 30.01.1998 р. №16.

Вони аналогічні тим, які встановлено для «шкідливих» відпусток. Єдине, що їх різнить: атестацію робочого місця для визначення права на «особливу» відпустку проводити не потрібно.

Щорічну додаткову відпустку за ненормованість надають працівникам із ненормованим робочим днем. Максимальна її тривалість – 7 к.дн., а список посад, робіт та професій із таким режимом роботи визначають колективним (трудовим) договором (п. 2 ч. 1 ст. 8 Закону про відпустки). Особливості надання додаткової відпустки за ненормований робочий день визначено в Рекомендаціях щодо порядку надання працівникам із ненормованим робочим днем щорічної додаткової відпустки за особливий характер праці, затверджених наказом Мінпраці від 10.10.1997 р. №7. Конкретна тривалість додаткової відпустки встановлюється колективним договором за кожним видом робіт, професій та посад або трудовим договором (п. 2 та п. 7 Рекомендацій №7). При цьому додаткову відпустку за ненормований робочий день надають пропорційно часу, відпрацьованому на роботі (посаді), що надає право на цю відпустку.

Джерело: за матеріалами Головного управління Держпраці в Кіровоградській області.

*

Особливості працевлаштування сезонних працівників

Трудові взаємовідносини між роботодавцем та працівником, зайнятим на сезонних роботах регламентує стаття 7 Кодексу законів про працю України – «Особливості регулювання праці

деяких категорій працівників», а також Указ Президії Верховної Ради СРСР «Про умови праці робітників і службовців, зайнятих на сезонних роботах» від 24.09. 1974 року № 310-IX у частині, що не суперечить Конституції України та законодавству України.

Відповідно до цього документу, сезонними вважаються роботи, які внаслідок природних і кліматичних умов можуть виконуватися лише упродовж певного періоду (сезону), але не більше 6 місяців.

Сезонний трудовий договір є різновидом строкового трудового договору.

Сезонними вважаються роботи, які, зокрема, містяться в Списку сезонних робіт і сезонних галузей (затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 28 березня 1997 року № 278) та їх тривалість не перевищує шести місяців.

Таким чином, під час приймання на сезонні роботи трудовий договір з працівником можна укласти на строк, який не перевищує тривалості сезону, тобто 6 місяців.

При укладенні сезонного трудового договору роботодавець зобов'язаний попередити працівника про сезонний характер роботи, що відображається в наказі (розпорядженні) про прийом на роботу, у якому зазначається, що даний працівник приймається саме на сезонну роботу.

Працівнику необхідно знати: при укладенні сезонного договору не встановлюється випробувальний термін.

Працівники, зайняті на сезонних роботах, після закінчення таких робіт звільняються з підстави, передбаченої пунктом 2 статті 36 Кодексу законів про працю – «Підстави припинення трудового договору», – закінчення строку. При цьому днем звільнення вважатиметься останній день сезонної роботи.

Якщо ж працівник після закінчення сезонної роботи продовжуватиме працювати або тривалість такої роботи

перевищить шість місяців, трудовий договір із цим працівником буде вважатися таким, що укладений на не визначений строк.

Важливо знати: сезонні працівники за наявності умов, визначених у статті 39 Кодексу законів про працю – «Розірвання строкового трудового договору з ініціативи працівника» мають право достроково з власної ініціативи розірвати трудовий договір. При цьому про своє звільнення сезонні працівники попереджають роботодавця письмово за три дні.

Роботодавець з власної ініціативи має право звільнити працівника, зайнятого на сезонних роботах, до закінчення строку трудового договору у разі:

- припинення робіт на підприємстві на строк понад два тижні з причин виробничого характеру чи скорочення робіт на цьому підприємстві;
- через відсутність працівника на роботі безперервно більше, ніж один місяць внаслідок тимчасової непрацездатності.

[Джерело](#)

Психофізіологічна експертиза працівників

Психофізіологічна експертиза проводиться з метою медичних оглядів працівників, які залучаються до виконання робіт підвищеної небезпеки, та професійного добору працівника за його професійно важливими психофізіологічними якостями. Основною ціллю є виявлення осіб, які за своїми професійно важливими психофізіологічними якостями відповідають вимогам конкретної діяльності в напружених та (або) небезпечних умовах

і придатні до ефективного виконання робіт підвищеної небезпеки.

Проведення психофізіологічної експертизи нормативно врегульовано наступними актами законодавства України:

1. Постанова Кабінету Міністрів від 26 жовтня 2011 р. № 1107 “Про затвердження Порядку видачі дозволів на виконання робіт підвищеної небезпеки та на експлуатацію (застосування) машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки”, що затверджує Перелік видів робіт підвищеної небезпеки, який налічує 26 видів робіт;
2. Наказ Державного комітету України з нагляду за охороною праці від 26 січня 2005 р. № 15, що затверджує Типове положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці та Перелік робіт з підвищеною небезпекою;
3. Спільний наказ Міністерства охорони здоров'я України та Державного комітету по нагляду за охороною праці від 23 вересня 1994 р. № 263/121 “Про затвердження Переліку робіт, де є потреба у професійному доборі” (зі змінами, внесеними наказом від 6 червня 1995 р. № 102/85).

Законодавством України визначено, що проведення психофізіологічної експертизи обов'язкове для таких видів робіт:

- усі види підземних робіт;
- робота в кесонах, барокамерах, замкнутих просторах;
- водолазні роботи;
- роботи на висоті, верхолазні роботи, роботи, пов'язані з підйомом на висоту;
- роботи з обслуговування діючої електроустановки;
- роботи, пов'язані із застосуванням вибухових матеріалів, роботи у вибухо та вогнебезпечних виробництвах;
- роботи, виконання яких передбачає носіння вогнепальної зброї;
- аварійнорятувальні роботи та роботи з гасіння пожеж;

- роботи, пов'язані з управлінням наземним, підземним, повітряним і водним транспортом;
- роботи, пов'язані з нервово-емоційним напруженням (авіадиспетчери, диспетчери з управління рухом залізничного транспорту, оператори енергетичних систем);
- роботи з технічного обслуговування та експлуатації компресорних нафтоносних і газорегуляторних станцій, лінійних систем магістральних нафто й газопроводів;
- роботи, пов'язані з бурінням, видобуванням і переробкою нафти, газу, конденсату та підготовкою їх до транспортування та зберігання;
- роботи, які безпосередньо пов'язані з виробництвом чорних і кольорових металів.

Відповідно до Порядку проведення медичних оглядів працівників певних категорій, затвердженого наказом Міністерства охорони здоров'я України від 21 травня 2007 р. № 246, психофізіологічна експертиза є однією зі складових медичних оглядів працівників. Відповідно до п. 2.13 Порядку проведення медичних оглядів працівників певних категорій, затвердженого наказом Міністерства охорони здоров'я України від 21 травня 2007 р. № 246 передбачено, що працівники, зайняті на роботах, що потребують професійного добору, повинні надати комісії, яка проводить медичний огляд, висновок психофізіологічної експертизи.

Примірна інструкція з охорони праці для шеф – кухаря

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Інструкція розроблена на основі ДНАОП 0.00-8.03-93 “Порядок опрацювання та затвердження власником нормативних актів про охорону праці, що діють на підприємстві”, ДНАОП 0.00-4.15-98 “Положення про розробку інструкцій з охорони праці”, ДНАОП 0.00-4.12-99 “Типове положення про навчання з питань охорони праці”.

1.2. Ця інструкція встановлює загальні вимоги для шеф – кухаря (далі – кухар).

1.3. Усі роботи, які проводяться кухарем, повинні виконуватися відповідно до цієї інструкції.

1.4. Робочим місцем для кухаря є спеціальне обладнане місце.

1.5. До виконання робіт за професією кухаря допускаються особи, які:

– досягли 18 років відповідно до Закону України «Про охорону праці»;

– пройшли навчання, стажування, інструктаж з питань охорони праці, у тому числі при виконанні робіт з підвищеною небезпекою, ознайомлені з правилами поведіння при виникненні аварій та надання першої допомоги потерпілим від нещасних випадків відповідно до вимог Типового положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці, затвердженого наказом Держнаглядохоронпраці України від 26.01.2005 № 15, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 15.02.2005 за № 231/10511 (НПАОП 0.00-4.12-05).

– особа, яка не має медичних протипоказань для виконання таких обов'язків. Кухар проходить періодичні медичні огляди у встановленому законодавством порядку.

1.6. Графік роботи встановлюється згідно правил внутрішнього трудового розпорядку.

1.7. Кухар зобов'язаний:

- піклуватися про особисту безпеку і здоров'я, а також про безпеку і здоров'я оточуючих людей у процесі виконання будь-яких робіт або під час знаходження на території підприємства;
- знати і виконувати вимоги інструкцій з охорони праці і по видах робіт на своєму робочому місці;
- вміти користуватися засобами індивідуального і колективного захисту;
- знати і виконувати обов'язки з охорони праці, передбачені колективним договором (трудовим договором) правилами внутрішнього трудового розпорядку підприємства, в тому числі:
 - вчасно починати і закінчувати роботу;
 - не перебувати на роботі в неробочій час без відповідного розпорядження керівника;
 - дотримуватись правил корпоративного поведіння;
 - вміти надати першу допомогу потерпілому від нещасного випадку;
 - співпрацювати з роботодавцем у справі організації безпечних і нешкідливих умов праці, особисто вживати можливих заходів щодо усунення будь-якої ситуації, що створює загрозу її життю чи здоров'ю або людям, які її оточують та навколишньому природному середовищу;
 - при виявленні недоліків чи небезпеки зобов'язана повідомляти безпосереднього керівника або іншу посадову особу.

Відповідно до Закону України «Про охорону праці» особи, які не виконують вимог нормативно-правових актів та інструкцій з охорони праці, залежно від характеру порушень притягаються до дисциплінарної, матеріальної, адміністративної та кримінальної відповідальності.

Коло обов'язків визначається посадовою інструкцією.

1.8. При виконанні своїх обов'язків кухар зобов'язаний дотримуватись вимог санітарних норм і особистої гігієни.

2. ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ БЕЗПЕКИ ПЕРЕД ПОЧАТКОМ РОБІТ

2.1. Перевірити:

- справність обладнання, інструменту, приладів;
- наявність і справність достатнього освітлення, вентиляції, обладнання тощо;
- перевірити справність рубильників, розеток, штепсельних з'єднань тощо.

2.2. У випадку виявлення будь-яких відхилень, несправностей, пошкоджень негайно повідомити керівника.

–

3. ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ БЕЗПЕКИ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ РОБОТИ

3.1. Виконувати роботу згідно із своїми функціональними обов'язками.

3.2. Не залишати без нагляду своє робоче місце, коли обладнання підключено до електромережі.

3.3. У випадку виявлення будь-яких відхилень, несправностей, пошкоджень негайно повідомити керівника.

4. ВИМОГИ БЕЗПЕКИ ПІСЛЯ ЗАКІНЧЕННЯ РОБОТИ.

4.1. Перевірити своє робоче місце.

4.2. Відключити від електромережі електрообладнання.

4.3. Закрити вікна.

4.4. Вжити заходів особистої гігієни: старанно вимити руки, при можливості прийняти душ.

4.5. Привести в порядок спеціальний одяг, зняти і прибрати його в окреме місце.

—

5. ВИМОГИ БЕЗПЕКИ В АВАРІЙНОЇ СИТУАЦІЇ

5.1. При виявленні небезпечної ситуації (пожежа, землетрус, радіаційна безпека, неполадки в електрогосподарстві тощо) для власного життя та життя співробітників заспокоїти і заспокоїти оточуючих.

5.2. Не усувати самому несправностей електромережі та електрообладнання, а вимкнути загальне електропостачання

5.3. При виявленні пожежі зобов'язаний негайно викликати пожежну частину.

5.4. Вжити заходів згідно з планом евакуації на випадок пожежі, виробничих та природних явищ та вивести працівників у безпечне місце. Організувати роботу ДПД щодо збереження майна та цінних паперів.

5.5. При появі сторонньої особи, яка застосовує протиправні дії щодо безпеки життєдіяльності оточуючих, викликати міліцію.

5.6. У випадку травмування працівників або клієнтів під час роботи підприємства необхідно викликати швидку допомогу або за потреби надати першу долікарську допомогу, за необхідності створити комісію по розслідування нещасного випадку, видати акт встановленого зразка, наказ про підсумки розслідування, повідомлення про наслідки нещасного випадку.

5.7. Дії при наданні першої долікарської допомоги. Надання першої медичної допомоги починати з оцінки загального стану потерпілого і на підставі цього скласти думку про характер пошкодження.

У разі різкого порушення або відсутності дихання, зупинки серця негайно зробити штучне дихання та зовнішній масаж серця, викликати швидку медичну допомогу.

5.8.. Дії при ураженні електричним струмом:

- необхідно звільнити потерпілого від дії електричного струму, відключивши електрообладнання від джерела живлення, а при неможливості відключення – відтягнути його від струмоведучих частин за одяг або застосувавши підручний ізоляційний матеріал;
- за відсутності у потерпілого дихання і пульсу необхідно робити йому штучне дихання і непрямий (зовнішній) масаж серця, звернувши увагу на зіниці. Розширені зіниці свідчать про різке погіршення кровообігу мозку. При такому стані оживлення необхідно починати негайно, після чого викликати швидку медичну допомогу.

5.9. Дії при пораненні:

- для надання першої допомоги при пораненні необхідно розкрити індивідуальний пакет, накласти на рану стерильний перев'язувальний матеріал і зав'язати її бинтом;
- якщо індивідуального пакету немає, то для перев'язки необхідно використати чисту носову хустинку, чисту полотняну ганчірку тощо. На те місце ганчірки, що приходить безпосередньо на рану, бажано накапати декілька капель настойки йоду, щоб одержати пляму розміром більше рани, а після цього накласти ганчірку на рану.

5.10. Дії при переломах, вивихах, ударах, розтягненні:

- при переломах і вивихах кінцівок необхідно пошкоджену кінцівку укріпити шиною, фанерною пластинкою, палицею, картоном або іншим подібним предметом. Пошкоджену руку можна також підвісити за допомогою перев'язки або хустки до шиї і прибинтувати до тулуба;

- при передбачуваному переломі черепа (несвідомий стан після удару голови, кровотеча з вух або рота) необхідно прикласти до голови холодний предмет (грілку з льодом або снігом, чи холодною водою) або зробити холодну примочку;
- при підозрі перелому хребта необхідно потерпілого покласти на дошку, не підіймаючи його, чи повернути потерпілого на живіт обличчям у низ, наглядаючи при цьому, щоб тулуб не перегинався з метою уникнення ушкодження спинного мозку;
- при переломі ребер, ознакою якого є біль при диханні, кашлю, чханні, рухах необхідно туго забинтувати груди чи стягнути їх рушником під час видиху.

5.11. Дії при теплових опіках:

- при опіках вогнем, - паром, гарячими предметами ні в якому разі не можна відкривати пухирі, які утворюються, та перев'язувати опіки бинтом;
- при опіках першого ступеня (почервоніння) обпечене місце обробляють ватою, змоченою етиловим спиртом; при опіках другого ступеня (пухирі) обпечене місце обробляють спиртом, 3 % марганцевим розчином або 4 % розчином таніну;
- при опіках третього ступеня (зруйнування шкіряної тканини) накривають рану стерильною пов'язкою та викликають лікаря.

5.12. Дії при кровотечі:

- для того, щоб зупинити кровотечу, необхідно підняти поранену кінцівку вгору, кровоточиву рану закрити перев'язувальним матеріалом (із пакета), складеним у клубочок, придавити її зверху, не торкаючись самої рани, потримати протягом 4
- при сильній кровотечі, яку не можна зупинити пов'язкою, застосовується здавлювання кровоносних судин, які живлять поранену область, за допомогою згинання кінцівок

у суглобах, а також пальцями, джгутом або закруткою; при великій кровотечі необхідно терміново викликати лікаря.

Примірна інструкція з охорони праці для офіціанта

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Інструкція з охорони праці (далі – Інструкція) розроблена згідно з вимогами Закону України “Про охорону праці” і встановлює правила виконання робіт і поведінки працівника на робочому місці.

1.2. Відповідно до статті 18 Закону України „Про охорону праці” працівник зобов’язаний знати і виконувати вимоги нормативних актів про охорону праці, правила поводження з машинами, механізмами, устаткуванням та іншими засобами виробництва, користуватися засобами колективного та індивідуального захисту, проходити у встановленому порядку попередні та періодичні медичні огляди.

1.3. Інструкція є обов’язковим для виконання нормативним документом для робітників, які працюють в сфері громадського харчування за професією офіціант.

1.4. До роботи офіціантом допускаються особи, не молодші 18 років, які можуть працювати в закладах громадського харчування за станом здоров’я згідно медичним висновком лікувально-профілактичного закладу. Під час роботи офіціант повинен проходити періодичні медичні огляди – один раз на півроку з відміткою про це в особистій медичній книжці.

1.5. При прийомі на роботу, а також в процесі роботи офіціант повинен проходити вступний, первинний, повторний, а в разі необхідності – позаплановий та цільовий Інструктажі з охорони праці, виробничої санітарії, пожежної безпеки, а також з питань подання першої допомоги потерпілим від нещасних випадків.

1.6. Офіціант зобов'язаний виконувати Правила внутрішнього трудового розпорядку, дотримуватися трудової і технологічної дисципліни, вимог нормативних актів про охорону праці. Забороняється з'являтися на робочому місці в стані алкогольного, наркотичного або токсичного сп'яніння, вживати спиртні напої на роботі, палити в місцях, де відповідно до вимог пожежної безпеки та виробничої санітарії встановлена така заборона.

1.7. Офіціант повинен виконувати тільки ту роботу, яка доручена, якій навчений і з якої проінструктований. При отриманні нової роботи – необхідно одержати від безпосереднього керівника робіт цільовий інструктаж з охорони праці.

1.8. Під час роботи на офіціанта можуть впливати такі небезпечні і шкідливі фактори виробничого середовища:

- протяги, підвищена температура і вологість робочої зони;
- підвищена температура страв;
- електричний струм при пошкодженні ізоляції струмопровідних частин;
- слизька підлога при попаданні на неї рідин і продуктів.

Вказані фактори виробничого середовища можуть призвести до травмування, отруєння, захворювання.

1.9. Відповідно до встановлених норм гранично допустима вага при підйманні та перенесенні вантажів постійно протягом робочої зміни для жінок не повинна перевищувати 7кг; сумарна

вага вантажу, який переміщується протягом кожної години робочої зміни, не повинна перевищувати 350кг. при переміщенні його з робочої поверхні (рівень стола, роздавальна тощо).

1.10. Офіціант повинен використовувати за призначенням та дбайливо відноситися до виданого одягу та інших засобів індивідуального захисту, а також виконувати правила користування ними. Санітарний одяг та засоби індивідуального захисту є майном підприємства і підлягають обов'язковому поверненню при звільненні, переводі на іншу роботу, де це засоби не передбачені нормами, а також після закінчення строку носки замість отриманих нових.

1.11. Під час роботи офіціант повинен дотримуватися санітарних норм і правил особистої гігієни,

1.12. Невиконання офіціантом вимог цієї Інструкції вважається порушенням трудової дисципліни, за яке він може бути притягнутий до дисциплінарної, адміністративної, матеріальної або кримінальної відповідальності згідно з законодавством України.

2. ВИМОГИ БЕЗПЕКИ ПЕРЕД ПОЧАТКОМ РОБОТИ

2.1. Необхідно одягнути належний санодег, а домашній – залишити в шафі санітарно-побутового приміщення.

2.2. Перевірити:

– стан і відповідність санітарним вимогам обіднього залу, роздавальні страв;

– відсутність на підлозі води, сторонніх предметів, пролитих або розсипаних залишків продуктів харчування тощо;

2.3. Підготувати необхідний інвентар, інструмент і посуд та перевірити його придатність для використання.

3. ВИМОГИ БЕЗПЕКИ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ РОБОТИ

3.1. Під час виконання роботи офіціант зобов'язаний виконувати вимоги безпеки, що передбачені Інструкціями з експлуатації обладнання, а також цією Інструкцією.

3.2. Пляшки з напоями та водою перед розкриттям необхідно обтирати зовні чистою вологою тканиною. Розкриття пляшок проводити на столі. При відкриванні пляшок з шипучими напоями не можна направляти їх горловину в напрямку людей. Не дозволяється витягування коркових пробок з горловини пляшки шляхом нанесення ударів по дну пляшки долонею руки або по твердій поверхні. Відкривати пляшки треба штопорами або ключем.

3.3. Скляні пляшки, склянки необхідно переміщати та ставити таким чином, щоб вони не вдарялися.

3.4. При роздачі гарячих страв (супи, соуси, напої) вони повинні мати температуру не нижче 75°C , другі страви і гарніри – не нижче 65°C , холодні супи та напої – не вище 14°C .

3.5. Перед подачею гарячих страв слід звільнити на столі відвідувача місце для них, прибравши або переставивши непотрібний посуд. Піднос зі стравами треба ставити на спеціальний стіл офіціанта. Після кожного використання підносу його протирають чисток серветкою.

3.6. Чистий столовий посуд треба зберігати у зачинених шафах, або на решітках, а прибори – в спеціальних ящиках-касетах. Забороняється зберігати прибори на підносах. Не дозволяється використовувати чарки, фужери, келихи та інший посуд, який має сколи чи тріщини.

3.7. При використанні переносних електронагрівачів (електрочайник, електрокип'ятильник тощо) треба слідкувати щоб кабель живлення не торкався нагрітих поверхонь або предметів.

3.8. При роботі на електронному контрольно-касовому апаратів необхідно дотримуватися наступних вимог:

- перед вмиканням апарату оглянути штепсель та шнур живлення і переконатися в їх справності;
- стежити, щоб на клавіатурну панель і корпус апарату не потрапляла вода;
- при несправності апарату припинити роботу і вимкнути його;
- після закінчення роботи перемикачем вимкнути його електроживлення і вийняти штепсель з електромережі.

Не дозволяється ремонтувати або регулювати роботу апарату еля його пуску, працювати вологими руками, при знятій кришці, також залишати апарат включеним без догляду.

3.9. Офіціанту забороняється: – включати та виключати обладнання, робота на якому не входить в його обов'язки чи не доручена безпосереднім керівником; – включати в електромережу обладнання несправними вилками, несправні розетки, або якщо пошкоджена ізоляція проводу; – відкривати щити освітлення, замінювати запобіжники та лампочки, торкатися оголених проводів.

3.10. Офіціант зобов'язаний виконувати вимоги встановлених знаків безпеки.

3.11. Про кожен нещасний випадок, що стався з ним самим, або свідком якого він був, про аварію, пожежу офіціант повинен негайно повідомити безпосереднього керівника робіт чи іншу потерпілу особу і вжити заходів до подання першої допомоги потерпілому, ліквідації аварії та гасінню пожежі. До розслідування нещасного випадку необхідно зберегти обстановку на робочому місці а устаткування у такому стані, в якому вони були на момент події, якщо це не загрожує життю і здоров'ю інших працівників і не призведе до більш тяжких наслідків.

4. ВИМОГИ БЕЗПЕКИ ПІСЛЯ ЗАКІНЧЕННЯ РОБОТИ

4.1. По закінченні роботи офіціант зобов'язаний відключити електрообладнання (особливо електронагрівальні пристрої), яке використовувалося в роботі.

4.2. Прибрати робоче місце, після миття витерти та прибрати у відведене місце посуд, прибори, підноси та інший інвентар.

4.3. Змінити санодрог і прибрати його в призначене місце.

4.4. Повідомити свого керівника про виконану роботу, несправності та інші зауваження, що сталися під час роботи.

5. ВИМОГИ БЕЗПЕКИ В АВАРІЙНОЇ СИТУАЦІЇ

5.1. При виникненні аварійної ситуації необхідно зупинити роботу, прийняти міри по попередженню травматизму та евакуації людей з небезпечної зони.

5.2. негайно повідомити керівника про випадок.

5.3. При попаданні людини під дію електроструму необхідно негайно зупинити подачу електроструму до кімнати (відключити автомат на розподільному електрощитку чи рубильник).

5.4. Потерпілому подати долікарську медичну допомогу і викликати швидку допомогу.

5.5. При виникненні пожежі негайно повідомити роботодавця, викликати пожежну команду і прийняти міри з ліквідації пожежі.

5.6. Дії при наданні першої долікарської допомоги. Надання першої медичної допомоги починати з оцінки загального стану потерпілого і на підставі цього скласти думку про характер пошкодження.

У разі різкого порушення або відсутності дихання, зупинки серця негайно зробити штучне дихання та зовнішній масаж серця, викликати швидку медичну допомогу.

5.7. Дії при ураженні електричним струмом:

- необхідно звільнити потерпілого від дії електричного струму, відключивши електрообладнання від джерела живлення, а при неможливості відключення – відтягнути його від струмоведучих частин за одяг або застосувавши підручний ізоляційний матеріал;
- за відсутності у потерпілого дихання і пульсу необхідно робити йому штучне дихання і непрямий (зовнішній) масаж серця, звернувши увагу на зіниці. Розширені зіниці свідчать про різке погіршення кровообігу мозку. При такому стані оживлення необхідно починати негайно, після чого викликати швидку медичну допомогу.

5.8. Дії при пораненні:

- для надання першої допомоги при пораненні необхідно розкрити індивідуальний пакет, накласти на рану стерильний перев'язувальний матеріал і зав'язати її бинтом;
- якщо індивідуального пакету немає, то для перев'язки необхідно використати чисту носову хустинку, чисту полотняну ганчірку тощо. На те місце ганчірки, що приходиться безпосередньо на рану, бажано накапати декілька капель настойки йоду, щоб одержати пляму розміром більше рани, а після цього накласти ганчірку на рану.

5.9. Дії при переломах, вивихах, ударах, розтягненні:

- при переломах і вивихах кінцівок необхідно пошкоджену кінцівку укріпити шиною, фанерною пластинкою, палицею, картоном або іншим подібним предметом. Пошкоджену руку можна також підвісити за допомогою перев'язки або хустки до шиї і прибинтувати до тулуба;
- при передбачуваному переломі черепа (несвідомий стан після удару голови, кровотеча з вух або рота) необхідно прикласти до голови холодний предмет (грілку з льодом або снігом, чи

холодною водою) або зробити холодну примочку;

– при підозрі перелому хребта необхідно потерпілого покласти на дошку, не підіймаючи його, чи повернути потерпілого на живіт обличчям у низ, наглядаючи при цьому, щоб тулуб не перегинався з метою уникнення ушкодження спинного мозку;

– при переломі ребер, ознакою якого є біль при диханні, кашлю, чханні, рухах необхідно туго забинтувати груди чи стягнути їх рушником під час видиху.

5.10. Дії при теплових опіках:

– при опіках вогнем, - паром, гарячими предметами ні в якому разі не можна відкривати пухирі, які утворюються, та перев'язувати опіки бинтом;

– при опіках першого ступеня (почервоніння) обпечене місце обробляють ватою, змоченою етиловим спиртом; при опіках другого ступеня (пухирі) обпечене місце обробляють спиртом, 3 % марганцевим розчином або 4 % розчином таніну;

– при опіках третього ступеня (зруйнування шкіряної тканини) накривають рану стерильною пов'язкою та викликають лікаря.

5.11. Дії при кровотечі:

– для того, щоб зупинити кровотечу, необхідно підняти поранену кінцівку вгору, кровоточиву рану закрити перев'язувальним матеріалом (із пакета), складеним у клубочок, придавити її зверху, не торкаючись самої рани, потримати протягом 4

– при сильній кровотечі, яку не можна зупинити пов'язкою, застосовується здавлювання кровоносних судин, які живлять поранену область, за допомогою згинання кінцівок у суглобах, а також пальцями, джгутом або закруткою; при великій кровотечі необхідно терміново викликати лікаря.

Примірна інструкція з охорони праці для мийника посуду

1. Загальні положення

1.1. Інструкція розроблена на основі ДНАОП 0.00-8.03-93 “Порядок опрацювання та затвердження власником нормативних актів про охорону праці, що діють на підприємстві”, ДНАОП 0.00-4.15-98 “Положення про розробку інструкцій з охорони праці”, ДНАОП 0.00-4.12-99 “Типове положення про навчання з питань охорони праці”.

1.2. За даною інструкцією мийник посуду (далі – мийник) інструктується перед початком роботи (первинний інструктаж), а потім через кожні 6 місяців (повторний інструктаж). Результати інструктажу заносяться в «Журнал реєстрації інструктажів з питань охорони праці», в журналі після проходження інструктажу повинні бути підписи особи, яка інструктує, та мийника.

1.3. Власник повинен застрахувати мийника від нещасних випадків та професійних захворювань.

В разі пошкодження здоров'я мийника по вині власника, він (мийник) має право на відшкодування заподіяної йому шкоди.

1.4. За невиконання даної інструкції мийник несе дисциплінарну, матеріальну, адміністративну та кримінальну відповідальність.

1.5. До роботи мийником допускаються особи не молодше 18 років, які пройшли медичний огляд, навчені та атестовані по правилах безпечної експлуатації обладнання, пройшли вступний інструктаж з охорони праці, інструктаж на робочому місці та інструктаж по пожежній безпеці.

1.6. Мийні кухонного і столового посуду допускається розміщувати в одному приміщенні. В такому випадку вони повинні відокремлюватись бар'єром висотою 1,6 м.

1.7. У мийному відділенні при установці машин продуктивністю більше 100 тарілок на годину треба передбачати місцеву витяжну вентиляцію.

1.8. Виробничі мийні ванни повинні бути без гострих кутів, з рівними поверхнями.

1.9. Миття і чищення посуду від залишків їжі повинно проводитись за допомогою скребків, йоржів.

1.10. Мийні ванни повинні бути виготовлені з матеріалів, допущених до застосування на підприємствах громадського харчування Міністерством охорони здоров'я України.

1.11. На робочих місцях, які працюють з підігрівом, необхідно застосовувати повітряну завісу.

1.12. Температура зовнішньої поверхні обладнання і огороження в місцях знаходження робітників не повинна перевищувати 45°.

1.13. Всі рухомі частини обладнання, що викликають небезпеку травмування, повинні бути закриті суцільними або сітчастими огороженнями. Сторони вічка або діаметри отворів сітки огорожі повинні бути не більше 10 мм.

1.14. Проходи до обладнання та до місць його включення та виключення не повинні захаращуватись.

1.15. Обладнання повинно мати надійно діючі пристрої (пульт управління, кнопку тощо) для включення і зупинки, розташовані так, щоб ними було зручно і безпечно користуватися з робочого місця і щоб виключалась можливість самовільного їх включення.

1.16. У неробочій час обладнання повинно знаходитись у положенні, що виключає можливість його запуску сторонніми особами.

1.17. Робітники, які працюють на обладнанні, повинні бути забезпечені інструкціями з експлуатації обладнання, в яких викладені вимоги з охорони праці.

1.18. Мийник повинен:

1.18.1. Виконувати правила внутрішнього трудового розпорядку.

1.18.2. Користуватись спецодягом та засобами індивідуального захисту.

1.18.3. Виконувати тільки ту роботу, яка доручена керівником робіт та по якій він проінструктований.

1.18.4. Не виконувати вказівок, які суперечать правилам охорони праці.

1.18.5. Не допускати присутності на робочому місці сторонніх осіб.

1.18.6. Вміти надавати першу медичну допомогу потерпілим від нещасних випадків.

1.18.7. Вміти користуватись первинними засобами пожежегасіння.

1.18.8. Пам'ятати про особисту відповідальність за виконання вимог правил охорони праці та безпеку товаришів по роботі.

1.19. Основні шкідливі та небезпечні виробничі фактори, які діють на мийника:

1.19.1. Підвищена температура повітря робочої зони.

1.19.2. Підвищена вологість повітря робочої зони.

1.19.3. Теплове випромінювання.

1.19.4. Підвищені рівні шум та вібрації.

1.19.5. Недостатня освітленість робочої зони.

1.19.6. Ураження електричним струмом.

1.20. Мийник забезпечується спецодягом: фартух прогумований з нагрудником. На мийці котлів додатково: рукавиці гумові.

1.21. Заколювати спецодяг і тримати у кишені одягу булавки, скляні та гострі предмети забороняється.

1.22. Мийнику забороняється:

1.22.1. Включати та виключати обладнання, робота на якому не доручена керівником робіт.

1.22.2. Торкатися оголених проводів.

1.22.3. Відкривати щити освітлення, замінювати запобіжники та лампочки.

1.22.4. Класти на щити електрообладнання речі, одяг.

1.2.5. Включати в електромережу обладнання несправними вилками, в несправні розетки, якщо пошкоджена ізоляція проводу.

1.22.6. Користуватися біжутерією, каблучками, браслетами.

1.22.7. Залишати на відкритих місцях розбитий посуд, склянки, фужери та інше.

2. Вимоги безпеки перед початком роботи

2.1. Одягти спецодяг, заправити волосся під головний убір.

2.2. Перевірити:

2.2.1. Чистоту на робочому місці (відсутність на підлозі пролитих чи розсипаних залишків продуктів харчування та інше).

2.2.2. Справність обладнання, наявність надійного його заземлення.

2.2.3. Справність пускової апаратури.

2.2.4. Справність кранів холодної та гарячої води.

2.2.5. Чи не захаращені проходи, робоче місце сторонніми предметами.

2.2.6. Вхолосту роботу мийної машини. Впевнитись в справності роботи блокувальних пристроїв.

2.3. Перед початком роботи обладнання необхідно оглянути, перевірити правильність складання, надійність кріплення окремих деталей.

3. Вимоги безпеки під час виконання роботи

3.1. Перед вмиканням обладнання необхідно переконатися, чи нема у машині сторонніх предметів, чи надійне кріплення механізмів.

3.2. Завантажити машину посудом, попередньо звільнивши його від залишків їжі.

3.3. Зачинити дверці та кожухи машини.

3.4. Включити машину в роботу.

3.5. Під час роботи машини забороняється:

3.5.1. Відкривати двері мийних камер.

3.5.2. Залишати без нагляду працюючу машину.

3.5.3. Захаращувати робоче місце чистим посудом.

3.6. Звільняти посуд від залишків їжі необхідно дерев'яною чи пластмасовою лопаткою, волосяною чи капроною щіткою.

3.7. Залишки їжі слід складати в банки, які закриваються кришками.

3.8. Миття склянок, фужерів та інше виконувати окремо від іншого посуду.

3.9. Негайно вилучати з машини розбитий посуд.

1.10. Посуд, який має тріщини, щербини, вилучати з застосування.

3.11. При мийці посуду в воді з додатком соди, гірчиці та інших миючих засобів, користуватися гумовими рукавичками, волосяними щітками.

3.12. При митті посуду в ваннах спочатку наливати холодну воду, а потім гарячу.

3.13. При ополіскуванні посуду в гарячій воді необхідно користуватись металевими кошиками та сітками.

3.14. При митті ножів, виделок, ложок слід стерегтися гострих робочих поверхонь ножів та задилок.

Не дозволяється чистити столові приладдя на наждачному крузі.

3.15. Негайно вилучати з підлоги упущені залишки їжі, розлитий жир, розбитий посуд.

3.16. Посуд для перенесення залишків їжі чи рідин заповнювати таким чином, щоб виключити їх випадання і розливання.

3.17. Забороняється знімати з посудомийної машини запобіжні щитки, кожухи та огорожі, працювати з несправними приладами автоматики.

3.18. Очищення, ручне змащення і ремонт обладнання під час його роботи забороняється і допускається тільки після його повної зупинки.

3.19. Забороняється працювати на обладнанні з несправним або знятим огороженням рухомих частин.

3.20. Якщо корпус обладнання опиниться під напругою, треба негайно припинити роботу і вимкнути електроенергію.

3.21. При виникненні у процесі роботи машини шуму, стуку, гудіння її необхідно вимкнути і викликати механіка.

4. Вимоги безпеки після закінчення роботи

4.1. Вимкнути обладнання шляхом вимкнення пакетних перемикачів, кнопкових станцій, рубильників.

4.2. Протерти обладнання, прибрати залишки їжі, води.

4.3. Інвентар, залишки м'яких засобів прибрати в місце їх схову.

4.4. Прибрати робоче місце, звільнивши його від посуду, залишків їжі, звільнити проходи і підходи.

4.5. Зняти спецодяг; помити обличчя, руки. При можливості прийняти душ.

4.6. Доповісти керівникові робіт про всі недоліки, які мали місце під час роботи.

5. Вимоги безпеки в аварійній ситуації

5.1. Аварійна і небезпечна ситуація при митті посуду може виникнути в разі ураження електричним струмом, опіках, падіння на підлогу, виходу з ладу обладнання та інше.

5.2. При виникненні аварії або ситуації, що може привести до аварії, нещасного випадку, необхідно негайно виключити обладнання, відключивши його від мережі, не допускати в небезпечну зону сторонніх осіб.

5.3. Повідомити про те, що сталося, керівника робіт.

5.4. Якщо є потерпілі, надати їм першу медичну допомогу. При необхідності викликати «швидку медичну допомогу».

5.5. Надання першої медичної допомоги.

5.5.1. Надання першої допомоги при ураженні електричним струмом.

При ураженні електричним струмом необхідно негайно звільнити

потерпілого від дії електричного струму, відключивши електроустановку від джерела живлення, а при неможливості відключення – відтягнути його від струмоведучих частин за одяг або застосувавши підручний ізоляційний матеріал.

При відсутності у потерпілого дихання і пульсу необхідно робити йому штучне дихання і непрямий (зовнішній) масаж серця, звернувши увагу на зіниці. Розширені зіниці свідчать про різке погіршення кровообігу мозку. При такому стані необхідно негайно приступити до оживлення потерпілого і викликати швидку медичку допомогу.

5.5.2. Перша допомога при пораненні.

Для надання першої допомоги при пораненні необхідно розкрити індивідуальний пакет, накласти стерильний перев'язочний матеріал, що міститься у ньому, на рану і зав'язати її бинтом.

Якщо індивідуального пакету якимсь чином не буде, то для перев'язки необхідно використати чисту носову хустинку, чисту полотняну ганчірку тощо. На те місце ганчірки, що приходить безпосередньо на рану, бажано накапати декілька капель настойки йоду, щоб одержати пляму розміром більше рани, а після цього накласти ганчірку на рану. Особливо важливо застосовувати настойку йоду зазначеним чином при забруднених ранах.

5.5.3. Перша допомога при переломах, вивихах, ударах.

При переломах і вивихах кінцівок необхідно пошкоджену кінцівку укріпити шиною, фанерною пластинкою, палицею, картоном або іншим подібним предметом. Пошкоджену руку можна також підвісити за допомогою перев'язки або хустки до шиї і прибинтувати до тулуба.

При передбачуваному переломі черепа (несвідомий стан після удару голови, кровотеча з вух або роту) необхідно прикласти до голови холодний предмет (грілку з льодом або снігом, чи холодною водою) або зробити холодну примочку. При підозрінні

перелому хребта необхідно потерпілого покласти на дошку, не підіймаючи його, чи повернути потерпілого на живіт обличчям униз, наглядаючи при цьому, щоб тулуб не перегинався, з метою уникнення ушкодження спинного мозку.

При переломі ребер, ознакою якого є біль при диханні, кашлю, чханні, рухах, необхідно туго забинтувати груди чи стягнути їх рушником під час видиху.

5.5.4. Надання першої допомоги при теплових опіках.

При опіках вогнем, паром, гарячими предметами ні в якому разі неможна відкривати пухирі, які утворюються, та перев'язувати опіки бинтом.

При опіках першого ступеня (почервоніння) обпечене місце обробляють ватою, змоченою етиловим спиртом.

При опіках другого ступеня (пухирі) обпечене місце обробляють спиртом, 3%-ним марганцевим розчином або 5%-ним розчином таніну.

При опіках третього ступеня (зруйнування шкіряної тканини) накривають рану стерильною пов'язкою та викликають лікаря.

5.5.5. Перша допомога при кровотечі.

Для того, щоб зупинити кровотечу, необхідно:

- підняти поранену кінцівку вгору;
- кровоточиву рану закрити перев'язочним матеріалом (із пакета), складеним у клубочок, придавити її зверху, не торкаючись самої рани, потримати на протязі 4-5 хвилин; якщо кровотеча зупинилася, то не знімаючи накладеного матеріалу, поверх нього покласти ще одну подушечку з іншого пакета чи кусок вати і забинтувати поранене місце (з деяким натиском);
- при сильній кровотечі, яку не можна зупинити пов'язкою, застосовується здавлювання кровоносних судин, які живлять

поранену область, при допомозі згинання кінцівок в суглобах, а також пальцями, джгутом або закруткою; при великій кровотечі необхідно терміново викликати лікаря.

5.5. Якщо сталася пожежа, приступити до її гасіння наявними засобами пожежегасіння. При необхідності викликати пожежну частину.

5.6. Виконувати всі вказівки керівника робіт по ліквідації аварійної ситуації.

Примірна інструкція з охорони праці для баристи

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. До роботи в якості бариста допускаються особи не молодше 18 років, які мають професійну освіту і пройшли професійну підготовку, пройшли медичний огляд, вступний та первинний на робочому місці інструктажі з охорони праці, навчання безпечним методам і прийомам роботи, стажування та перевірку знань вимог охорони праці.

1.2. Під час роботи на бариста можливий вплив наступних небезпечних і шкідливих виробничих факторів:

- підвищена температура поверхонь обладнання, страв;
- гострі кромки, задирки і нерівності поверхонь обладнання, інструменту, посуду подачі напоїв;
- фізичні перевантаження;
- нервово-психічні перевантаження;

- недостатня освітленість робочої зони;
- небезпечний рівень напруги в електричному ланцюзі, замикання якого може відбутися через тіло людини.

1.3. Бариста забезпечується спецодягом і спецвзуттям відповідно до діючих норм.

1.4. Бариста повинен знати і суворо дотримуватися вимог з охорони праці, пожежної безпеки, виробничої санітарії.

1.5. Бариста повідомляє свого безпосереднього керівника про будь-якій ситуації, яка загрожує життю і здоров'ю людей, про кожний нещасний випадок, що стався на робочому місці, про погіршення стану свого здоров'я, у тому числі про прояв ознак гострого захворювання.

1.6. Присутність сторонніх осіб в робочому просторі обладнання під час роботи не допускається.

1.7. Робота обладнання здійснюється відповідно до технічної документації організації – розробника технологічного процесу.

1.9. Бариста повинен:

- знати товарознавчі характеристики кави, асортимент, рецептури, технологію приготування, правила оформлення та подачі напоїв з кави, порядок складання кавової карти;
- дотримуватися правил зберігання кави, підтримувати необхідний запас кавового посуду;
- знати правила підготовки до роботи обладнання для приготування кави;
- надавати споживачам допомогу у виборі напоїв з кави, володіти способами їх подачі;
- дотримуватися правил внутрішнього трудового розпорядку і встановлений режим праці та відпочинку;

- виконувати роботу, що входить в його обов'язки, за умови, що він навчений правилам безпечного виконання цієї роботи;
- застосовувати безпечні прийоми виконання робіт;
- вміти надавати першу допомогу постраждалим.

2. ВИМОГИ БЕЗПЕКИ ПРАЦІ ПЕРЕД ПОЧАТКОМ РОБОТИ

- 2.1. Одягти передбачену відповідними нормами спецодяг і спецвзуття, засоби індивідуального захисту.
- 2.2. Перевірити стан освітленості робочого місця.
- 2.3. Підготувати робоче місце для безпечної роботи і перевірити:
- справність розетки, кабелю (шнура) електроживлення та іншого обладнання;
 - надійність закриття всіх струмоведучих і пускових пристроїв використовуваного обладнання;
 - наявність і надійність заземлюючих з'єднань;
 - справність обладнання для приготування холодних і гарячих напоїв та іншого обладнання;
 - наявність і справність пристосувань, інвентарю, цілісність посуду подачі.
 - розставити зручно і безпечно запаси посуду подачі напоїв.
 - наявність води у водопровідній мережі, справність (знаходження стрілки манометра на нульовій позначці, цілісність скла) і терміни таврування манометрів, відсутність підтікань з котла (бойлера) кавоварки, настройку вимикача насоса гідрофора на тиск не вище допустимого. Перед початком роботи експрес – кавоварки відкрити верхній і нижній крани у

водомірного скла, один з душових кранів для випуску повітря і вентиль на водопровідній трубі. За водомірного скла перевірити рівень води в водогрійному котлі (він повинен знаходитися приблизно на 2 см вище нижньої позначки і не досягати верхньої) і включити кавоварку в електричну мережу. Готовність апарату до роботи визначається по манометру і сигнальній лампі (остання гасне);

– справність блокувальних пристроїв, приладів автоматики та сигналізації, герметичність системи водяного охолодження магнетрона, наявність кожуха і інших знімних деталей надвисокочастотного (НВЧ) апарату.

2.4. Звільнити проходи і не захаращувати їх.

2.5. Перевірити наявність і справність протипожежного інвентарю, наявність засобів індивідуального захисту, електрообладнання.

2.6. Підготувати робоче місце для безпечної роботи:

– перевірити стійкість виробничого столу, стелажа, міцність кріплення обладнання до фундаментів і підставок;

– надійно встановити (закріпити) пересувне (переносне) обладнання та інвентар на робочому столі, підставці;

– зручно і стійко розмістити інструмент, пристосування;

– відсутність сторонніх предметів всередині і навколо обладнання;

– стан підлог (відсутність вибоїн, нерівностей, ковзання).

2.7. Перевірити наявність і справність огорожень небезпечних зон устаткування, наявність попереджувальних написів і знаків безпеки на обладнанні; перевірити наявність символів на органах управління.

2.8. У разі несправності обладнання негайно повідомити про це

підприємця.

2.9. Переконатися в справності вентиляційної системи.

2.10. Перевірити наявність вогнегасника та аптечки першої медичної допомоги.

2.11. При виявленні недоліки і порушення повідомити керівника і приступати до роботи після їх усунення.

3. ВИМОГИ БЕЗПЕКИ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ РОБОТИ

3.1. Працювати тільки в справному спецодязі і спецвзутті і застосовувати індивідуальні засоби захисту.

3.2. Забороняється проводити роботи, перебуваючи в стані алкогольного сп'яніння або у стані, викликаному вживанням наркотичних засобів, психотропних або токсичних речовин, а також розпивати спиртні напої, вживати наркотичні засоби, психотропні або токсичні речовини на робочому місці або в робочий час.

3.3. Працювати при наявності та справності огорожень, блокувальних і інших пристроїв, що забезпечують безпеку праці, при достатньому освітленні.

3.4. При виявленні несправності в обладнанні, інструменті, пристроях, а також при порушеннях технологічного процесу, необхідно:

– негайно безпечно припинити роботу і вийти з небезпечної зони;

– приступити до усунення несправності (якщо це входить до трудових обов'язків);

– повідомити про несправності безпосередньому керівнику.

3.5. Не доручати свою роботу ненавченим і стороннім особам.

3.6. Застосовувати необхідне для безпечної роботи справне устаткування, інструмент; використовувати їх тільки для тих робіт, для яких вони призначені.

3.7. Дотримуватися правил переміщення в приміщенні і на території організації, користуватися тільки встановленими проходами.

3.8. Утримувати робоче місце в чистоті, своєчасно прибирати з підлоги розсипані (розлиті) продукти, напої та ін.

3.9. Не захаращувати робоче місце, проходи до нього, проходи між устаткуванням, барними стійками, проходи до пультів управління, рубильники, шляхи евакуації та інші проходи порожньої тарою з-під напоїв, кулінарної продукції.

3.10. Вентилі, крани на трубопроводах відкривати повільно, без ривків і великих зусиль. Не застосовувати для цих цілей молотки, гайкові ключі та інші предмети.

3.11. Під час роботи з використанням різного виду обладнання:

- дотримуватися вимог безпеки, викладені в експлуатаційній документації заводів – виробників обладнання;
- використовувати обладнання тільки для тих робіт, які передбачені інструкцією по їх експлуатації;
- попереджати про майбутній пуск устаткування працівників, які перебувають поруч;
- включати і вимикати обладнання сухими руками і тільки за допомогою кнопок “пуск” і “стоп”;
- не торкатися до відкритим і неогороджених струмоведучих частин обладнання, оголеним і з пошкодженою ізоляцією проводів;
- оглядати, регулювати, усувати несправність, встановлювати (знімати) пристосування, очищати використовуване обладнання

можна тільки після того, як вона зупинена за допомогою кнопки «стоп», відключено пусковим пристроєм, на якому вивішений плакат «Не вмикати! Працюють люди! », Після повної зупинки обертових і рухомих частин, що мають небезпечний інерційний хід, і охолодження гарячих поверхонь.

3.12. При роботі кавоварки:

- стежити за рівнем води і тиском в котлі (бойлері), насосі (помпі), температурою води, що йде для приготування напою. Якщо вона не досягає заданого рівня, припинити подачу кави до тих пір, поки вода не нагріється до 100 ° С;
- відкривати крани подачі пари і гарячої води плавно, без ривків і великих зусиль.

3.13. При роботі кавоварки не допускається:

- підставляти руки в робочий простір для розливу кави і трубок для подачі пари і гарячої води;
- доторкатися до гарячих частин пристрою;
- направляти пар і гарячу воду на обличчя і тіло;
- засмічувати вентиляційні решітки.

3.14. При заповненні фільтра порцією свіжо молотої кави стежити, щоб порошок не потрапив на кромку тримача (щоб уникнути порушення щільності з'єднання у фланці блок – крана) при закріпленні швидко знімною рукояткою в корпусі кавоварки. Перед тим як вставити фільтр в пристрій подачі, очистити серветкою край фільтра для видалення залишків кави. Після кожної операції протирати трубку подачі пари вологою ганчіркою.

3.15. Не експлуатувати кавоварку при відсутності води в котлі, несправності манометра, сигнальної лампочки рівня води, датчика автоматичного включення підживлення котла.

3.16. При використанні електрообладнання:

– не переносити (пересувати) включені в електричну мережу контрольню-касову машину, кавомолку та інше нестационарне обладнання;

– не залишати без нагляду працююче обладнання, не допускати до його експлуатації ненавчених і сторонніх осіб;

– при наявності напруги (б'є струмом) на корпусі обладнання, корпусі пускорегулювальної апаратури, виникненні стороннього шуму, запаху палаючої ізоляції, мимовільної зупинки або неправильному дії механізмів і елементів устаткування зупинити (вимкнути) його кнопкою «стоп» (вимикача) і відключити від електричної мережі за допомогою пускового пристрою. Повідомити про це безпосереднього керівника і до усунення несправності не включати.

3.17. Не торкатись обертових частин обладнання, а також струмоведучих частин обладнання.

3.18. Бути уважним, обережним і не відволікатися на сторонні розмови.

4. ВИМОГИ БЕЗПЕКИ ПІСЛЯ ЗАКІНЧЕННЯ РОБОТИ

4.1. Вимкнути використовуване обладнання.

4.2. Привести в порядок робоче місце, інструмент і пристосування, прибрати у відведене для зберігання місце.

4.3. Зняти спецодяг, оглянути, привести в порядок і прибрати в шафу.

4.4. Вимити обличчя, руки теплою водою з милом або прийняти душ.

4.5. Повідомити керівника робіт про всі несправності, помічені під час роботи, і про вжиті заходи.

5. ВИМОГИ БЕЗПЕКИ В АВАРІЙНОЇ СИТУАЦІЇ

5.1. При виникненні аварійної ситуації необхідно зупинити роботу, прийняти міри по попередженню травматизму та евакуації людей з небезпечної зони.

5.2. негайно повідомити засновників про випадок.

5.3. При попаданні людини під дію електроструму необхідно негайно зупинити подачу електроструму до кімнати (відключити автомат на розподільному електрощитку чи рубильник).

5.4. Потерпілому подати долікарську медичну допомогу і викликати швидку допомогу.

5.5. При виникненні пожежі негайно повідомити роботодавця, викликати пожежну команду і прийняти міри з ліквідації пожежі.

5.6. Дії при наданні першої долікарської допомоги. Надання першої медичної допомоги починати з оцінки загального стану потерпілого і на підставі цього скласти думку про характер пошкодження.

У разі різкого порушення або відсутності дихання, зупинки серця негайно зробити штучне дихання та зовнішній масаж серця, викликати швидку медичну допомогу.

5.7. Дії при ураженні електричним струмом:

– необхідно звільнити потерпілого від дії електричного струму, відключивши електрообладнання від джерела живлення, а при неможливості відключення – відтягнути його від струмоведучих частин за одяг або застосувавши підручний ізоляційний матеріал;

– за відсутності у потерпілого дихання і пульсу необхідно робити йому штучне дихання і непрямий (зовнішній) масаж серця, звернувши увагу на зіниці. Розширені зіниці свідчать про різке

погіршення кровообігу мозку. При такому стані оживлення необхідно починати негайно, після чого викликати швидку медичну допомогу.

5.8. Дії при пораненні:

– для надання першої допомоги при пораненні необхідно розкрити індивідуальний пакет, накласти на рану стерильний перев'язувальний матеріал і зав'язати її бинтом;

– якщо індивідуального пакету немає, то для перев'язки необхідно використати чисту носову хустинку, чисту полотняну ганчірку тощо. На те місце ганчірки, що приходитьсья безпосередньо на рану, бажано накапати декілька капель настойки йоду, щоб одержати пляму розміром більше рани, а після цього накласти ганчірку на рану.

5.9. Дії при переломах, вивихах, ударах, розтягненні:

– при переломах і вивихах кінцівок необхідно пошкоджену кінцівку укріпити шиною, фанерною пластинкою, палицею, картоном або іншим подібним предметом. Пошкоджену руку можна також підвісити за допомогою перев'язки або хустки до шиї і прибинтувати до тулуба;

– при передбачуваному переломі черепа (несвідомий стан після удару голови, кровотеча з вух або рота) необхідно прикласти до голови холодний предмет (грілку з льодом або снігом, чи холодною водою) або зробити холодну примочку;

– при підозрі перелому хребта необхідно потерпілого покласти на дошку, не підіймаючи його, чи повернути потерпілого на живіт обличчям у низ, наглядаючи при цьому, щоб тулуб не перегинався з метою уникнення ушкодження спинного мозку;

– при переломі ребер, ознакою якого є біль при диханні, кашлю, чханні, рухах необхідно туго забинтувати груди чи стягнути їх рушником під час видиху.

5.10. Дії при теплових опіках:

– при опіках вогнем, - парю, гарячими предметами ні в якому разі не можна відкривати пухирі, які утворюються, та перев'язувати опіки бинтом;

– при опіках першого ступеня (почервоніння) обпечене місце обробляють ватою, змоченою етиловим спиртом; при опіках другого ступеня (пухирі) обпечене місце обробляють спиртом, 3 % марганцевим розчином або 4 % розчином таніну;

– при опіках третього ступеня (зруйнування шкіряної тканини) накривають рану стерильною пов'язкою та викликають лікаря.

5.11. Дії при кровотечі:

– для того, щоб зупинити кровотечу, необхідно підняти поранену кінцівку вгору, кровоточиву рану закрити перев'язувальним матеріалом (із пакета), складеним у клубочок, придавити її зверху, не торкаючись самої рани, потримати протягом 4

– при сильній кровотечі, яку не можна зупинити пов'язкою, застосовується здавлювання кровоносних судин, які живлять поранену область, за допомогою згинання кінцівок у суглобах, а також пальцями, джгутом або закруткою; при великій кровотечі необхідно терміново викликати лікаря.